

A VILÁG



Jean Effel rajzciklusából készült rajzfilm. A világ teremtésének gyermekesen profán elképzelése, ötletes rajzokból összeöltött állóképsorozat: a maga nemében szinte ritkaság: esztétikailag mérhető rajzfilm. Akinek van érzéke a naivsághoz, el lehet ragadtatva. A rajz teszi nagygyá. S fő hibája éppen a naivkodás. Már az alapanyagban, Effel rajzaiban is lelhetjük nyomát, de papíron talán a műfaj szerényebb volta, önmagát kisebbnek, jelentéktelenebbnek tudó

és mutató jellege folytán nem szemet szűrő. Effel látásában van valami a koraérett szobagyerek pimaszságából s ezt ő tudja is, vállalja is. Bájos tud lenni, mint egy játékkönyv s a felnőtt olykor belemegy a játékba, hogy gyermeknek tekintsék: otthon, ha lapozgatja a könyvet, de tömegben — a moziban — már nem rajong érte. A film nagyobb nyilvánosságában Effel rajzai-ból is jobban kiütöközik a felvett gyermeki póz. A rajzban a rajzot nézi az ember, a rajzi szelle-

mességet, a vonalvezetés művészetét, a filmben ez valahogy kevésnek bizonyul, értelmet és okokat keresünk akaratlanul is. Még az sem mentés itt, hogy most éppen rajzfilmről van szó, mert a rajzfilmnek is csak az egyik része rajz, a másik film. Még a kiskacsáról és a barnamedvéről szóló rajzfilmeknél is így van ez.

»A világ teremtése« pedig, ráadásul még nagyobb igényű is. Nem a meg nem értett kiskacsa szenvedéseit akarja bemutatni, hanem vilá-gunk teremtésének folyamatát, mind a hat-hét napját, Ádámot és Ádám Évái-g fejlődését, az Istent és az Ördögöt munka közben, hétköznap. Effel ötlete szemléletében kétségkívül újszerű, modern és aktuális. Az ilyen művek alkotóitól elvárja a néző, hogy rákacsintsanak: mi sem nagyon hisszük, amit játszunk. Az ilyen abszolút témák manapság aligha érdekesek, valami közelebbinek, ma is elevennek és hatónak a szolgálatába kell állítani őket. Effel felfogásában lelhetjük nyomát ilyen törekvésnek, sőt jóformán minden rajza ilyen gyermekes vulga-



TEREMTÉSE

rizálás. Nagyon jót kacagunk, mikor az Öreg (az Isten) öngyújtóval akar világosságot teremteni a világban, de az öngyújtója természetesen nem szuperál, s a többi kedvességek is, az ember tervrajzaitól külső és belső szerveinek porból való meggyúrásáig is jók, nevetésre ingerlők, de valahogy mégsem elegendők. Egysíkon mozognak.

Karikatúrák könyvben ez nem is baj, lapozgatunk ide-oda; a filmtől viszont egyre fokozódó szellemi kiterjedést várnánk, hullámozást és belső mozgást, azt, hogy végre valahol csomót is kössön és oldjon, állítson és ellentmondjon. Egyszóval: igazságot. Sajnos, nem teszi, mert folyton ugyanazt az ötletét játssza ki: egy nyugdíjas bácsika és unokái világteremtősdit játszanak. Az első öt percben belerázódunk a módszerbe s mivel a témát is jól ismerjük, nagyjából tudjuk előre, mi következik. A kikapcsolás egyre vérszedegegyebbé válik, várjuk, egyre várjuk, hogy utaljon valamire, aztán már beletörődünk, hogy nem teszi ezt sem s nem marad más hátra, élvezzük a remek rajzi ötleteket,



az angyalkák remekül átkapott pofilkáját, a részleteket, melyek aztán így együtt — talán éppen kiválóságuk miatt — a naivkodás érzését keltik fel. A szöveg, a „Jó estét gyerekek, ágyban vagytok már?»-hang még csak aláhúzza ezt. A zene, az énekkari kíséret nem, az talán a film legjobb része, mindenestre helyenként a legszellemebb.

A feladat Effel rajzainak dramatizálása lett volna. Ezzel szemben csak filmre-rajzolás történt s ez kevés. A rajzi

átültetésre is ugyanaz a törvény vonatkozik, mint a drámaira: filmet kell csinálni, rajzban a rajzot nézzük, rajzfilmben a rajzfilmet. Ha csak rajzot kapunk, morgolódnunk.

Végezetül a szereplőkről. Az Isten és ellene, az Ördög, megannyi kis emberi gyöngeségük ellenére, kissé sematikusak. Sokkal egészségesebb jellemek a kis puttók. Éva csinos nő. Adám éppen olyan ügyefogyott, mint utódja... Láttatja jövőjét...

CSURKA ISTVÁN

